

MÁKPÖTTYÖS FOGAK, NYELVI VAKFOLTOK

Lackfi János / **FRISS FORGÁCSOK**

◆ Egy kedves olvasó számol be róla, hogy az általa fejtett keresztrejtvény feladványa így hangzott: épp verset ír. A megoldás pedig IHLIK szavunk. Mármost létezik-e ilyen alak vagy sem? Nos, akadnak hasonló szavak, amelyeket formálisan nehéz, netán lehetetlen ragozni. Illetve lehetséges, csak rém furán hatnak. Például hogy valami „rejljen”, netán „rejljen”, azt elég nehéz elképzelni. Tud-e olyat egy vacsora, hogy „ízleljen”, „ízleljék”, esetleg „ízljen”, „ízljék”? Nekem valahogy sehogy sem ízlenek ezek az izzadságszagú próbálkozások, még az „ízélést” is eszembe juttatják. Az ihelléssel is gondban vagyunk, mert „ihelltem” és „ihlettem” és „ihltem” egyaránt nevetségesen hat. Ezek afféle nyelvi vakfoltok. Az „ihlik” szót magham amúgy is komikus értelemben, a színpadias révületbe zuhanó fűzfapoétára szoktam használni, helyette nehéz elképzelni bármit, mondjuk az „ihellik” vagy „ihell” se győz meg jobban. Leginkább „ihlete támad”, „ihletett állapotba kerül”, ezek meg szörnyű körülményesek. Lehet, hogy jobb, ha egyáltalán nem esünk ihletbe, és beérjük avval, ha akad egy-két épkezláb ötletünk?

A szerző az olvasó barátja, azt hiszem. Nagyon intim viszony ez, törekedni kell a megértésre. Néha rejtjelezéssel, találós kérdéssel, néha fanyar humorral, máskor egyenes beszéddel. Úgy kell jóban lenni az olvasóval (aki mindig csak egyetlen valaki, de összességében sok-sok személy), hogy elfogadja, ha voltaképpen alaposan átverem. Sőt, ez a becsapás éppen viszonyunk alapja. Afféle nagyot mondó szélhámos az író,

akinek mindig le kell vonni kicsit a szavaiból, de cserében a történetei talán érdekesekek. Ha a Garancsi-tóban valaki tízcentis halat fog, az nem túl olvasóbarát dolog, legfeljebb Facebook-ismerősei meg családja bátorítják, hogy hajrá, fiú! (Persze ha Proust arra jár, ebből is kerekedhet intenzív próza.) Ha az illető kifog egy világháborús gránátot, és felrobban, az nem túl családbarát, de lehet izgalmas és hatásos. Ha viszont kifog egy bálnát, nagyobb, mint a tó, és nekilát egy baltával darabolni, utánfutón hazavinni, azt a könyvbarátok gyomra csak piszkosul jól megírva „veszi be”. Ha a tó a pecabotnál fogva berántja, és odalent a Titanic roncsának belsejében találja magát, az olvasó máris egy másik dimenzióba kerül. Indulhat a világ-építés...

Vannak nagy pillanatok az életben. Amikor higgadtan kiköpsz egy adag sóskát, mert ez a liba-trotty-szerű zöldes pép egyszerűen nem készülhetett emberi fogyasztásra. Amikor manók jönnek, megsózzák és a kancsóból felvizezik a meggyoszósos főtt húst (nem én voltam!). Amikor a nudlis teherautó begördül az oviba, és tudod, hogy ott zizeg és ugrál benne ezer meg ezer izgága tésztamütyű. Amikor két megmaradt körözöttes kenyér szerelmet vall egymásnak, és egy életre összetapadnak a körözöttes felükkel. Amikor külszíni fejtés után feltárul az ízes buktában a kocsonyás kincset rejtő alagút. Amikor minden fagyizó óvodás orra hegyén fagyipötty díszleleg. Amikor minden vigyorgó óvodás fogain mákos csillagképek virítanak. (A többire ott a készpénz.) ◆

AZOK A HAJDANI HÖLGYEK!

Szöveg - **Dér Katalin** / **OLVASÓSAROK**

A könyv a nőtörténet 1860-tól az első világháborúig ívelő korszakát mutatja be. Ezekben az évtizedekben vált először lehetővé, hogy egy nő ne csak szépségéről vagy botránnyairól legyen híres, hanem művészi, szellemi teljesítményéről is. A gazdagon illusztrált kötet sok érdekességgel, korabeli anekdotákkal, intimitásokkal, emberi apróságokkal hozza közel az olvasóhoz a 19. század második felének lányait, asszonyait.

◆ Gondolnánk-e például, hogy már abban az időben is aggódtak a népesség-fogyás miatt, amikor a magyar családokban még átlagosan négy gyermek született? Vagy, hogy abban a korban, amikor a „nehéz napok” témája tabunak számított, az uralkodók feleségeinek intim dátumát egy egész ország kísérete figyelemmel, találgatva, megszüli-e végre a nemes hölgy a trónörökös? Vagy, hogy alig száz évvel ezelőtt az előkelő családok leányait csak az esküvői ceremónia és a nászszék között néhány órában volt ildomos felvilágosítani a nemi élet rejtelméről? Bármily meglepő, még az a Hugonnai Vilma is ezt javallotta, aki egyébként a korszak legfelvilágosultabb asszonya, az első magyar orvosnő, a nőnevelés és a női egyenjogúság kiemelkedő harcosa volt. A hasonló érdekességekben bővelkedő kötet garantáltan sikerre rendeltetett. Elsősorban persze színvonala miatt, de azért is, amiért a naplók, naplóregények, életrajzi kötetek, memoárok évtizedek óta töretlenül vezetik a könyvkiadók népszerűségét listáit. A régi korokkal, különösen azok hétköznapi életével foglalkozó művek iránti érdeklődést bizonyára a jelentől való elfordulás vágya, a nosztalgia iránti igény tartja ébren. A mű, mint címe is elárulja, a budapesti felsőbb körök, az arisztokrácia, a nagypolgárság és az értelmiségi kispolgári családok hölgyeiről szól. Bemutatja a 19. századi úrinő életének megannyi területét a szerelemtől, a házasságtól, a szexualitástól a gyermeknevelés, az egészség, az illem, az étkezés, az olvasási szokások, a levelezés, a naplóírás, a divat témáig. Teszi mindezt két mai nő, Szécsi Noémi író és Géra Eleonóra társadalomkutató szemüvegén keresztül, szórakoztató, olykor kissé gunyoros stílusban. A kor átlagos életet élő hölgyei mellett megismerkedünk az úttörő nők küzdelmeivel és sikereivel is, akik a művészet, az irodalom vagy éppen a tudomány területén keresték helyüket a 19–20. század fordulóján. Feltűnik Fedák Sári, Blaha Lujza, Jászai Mari, és olyan írónők, mint Tutsek Anna, a maga idejében rendkívül népszerű Cilike-történetek szerzője, az ekkortájt pályakezdő Erdős Renée, és Kaffka Margit, aki rövid élete során (mindössze 38 évet élt) a legrangosabb irodalmi folyóiratban, a Nyugatban közölte írásait. Fel-felbukkan a kötetben Jókai is, aki meggyőződéssel állt ki a nők jogai mellett, dolgozó nőt vett feleségül, a színésznő Laborfalvi Rózát, és lelkesen támogatta nevelt leánya festőművészi ambícióit. ◆

SZÉCSI NOÉMI
GÉRA ELEONÓRA

*A budapesti
úrinő magánélete*
(1860–1914)

➤ Szécsi Noémi–Géra Eleonóra:
A budapesti úrinő magánélete (1860–1914).
Európa Kiadó 2015.

hirdetés

szentistvanradio.hu

SZENT István RÁDIÓ

EGER 91.8 MHz | MISKOLC 95.1 MHz | TOKAJ 101.8 MHz
SÁTORALJAÚLYHELY 90.6 MHz | GYÖNGYÖS 102.2 MHz
ENC 95.4 MHz | HATVAN 94.0 MHz | TÖRÖKSZENTMIKLÓS 96.4 MHz